17

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS, DE MELÆNA.

QUAM,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

Ex Auctoritate Reverendi admodum Viri,

D. GULIELMI ROBERTSON, S. S. T. P.

ACADEMIÆ EDINBURGENÆ Praefecti;

NEC NON

Amplissimi SENATUS ACADEMICI consensu,

Et nobilissimae FACULTATIS MEDICÆ decreto,

PRO GRADU DOCTORIS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS

RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS;

Eruditorum examini subjicit

ONUPHRIUS ARAM BRYAN,

BRITANNUS,

Soc. Med. Reg. Edinb. Soc. Extr.

Soc. Physic. Soc.

Ad diem 24. Junii, hora locoque solitis.

EDINBURGI:

Apud BALFOUR et SMELLIE,

Academiae Typographos.

M,DCC,LXXXVI.

DISSERTATIO MEDICA

INAUGURALIS,

DE

MELÆNA.

UT morborum fere omnium, ſic hujus maxime notitia, deſcriptio, atque prima documenta ad Hippocratem referuntur. Is enim vetuſtiſſimus auctor, et nomen, et quae ſequuntur notas, literis mandavit. "Bilem atram tanquam faecem vomit, interdum quidem velut ſanguinem, interdum vero velut vinum ſecundarium, quandoque etiam tanquam acetum, nonnunquam vero ſalivam et pituitam, nonnunquam bilem ex viridi pallidam. Et cum nigrum quidem cruentum vomuerit, caedem olere videtur; fauces et os ex vomitu incenduntur, dentes obſtupeſcunt, et quod vomitione rejectum eſt, terram attollit: cumque vomuerit, paulo melius habere videtur: neque ſine cibo eſſe, neque copioſiorem cibum ingeſtum ferre poteſt. Verum cum jejunus fuerit, viſcera ſtrepitum edunt, et ſaliva aceſcit. Ubi vero cibum ſumpſit, pondus in viſceribus percipitur; pectus et dorſum tanquam ſtylis pungi videntur; latera dolor detinet, febris levis eſt, caput dolet, oculis non videt, crura gravantur, color nigricat, et imminuitur." Ibidemque, interjectis monitis de curatione, inquit, "Cum aetate etiam morbus aufugit,

fugit, aut cum corpore ſeneſcit; ſi vero denigratus ſit, commoritur:" continuoque poſt alterum eodem nomine morbum ſic deſcribit. "Subfulvo colore, gracilis, et oculis ex virore palleſcentibus evadit; tenui eſt cute, et debilis exiſtit: quoque diutius hic morbus detinet, eo magis affligit; et quovis tempore velut ſtillam modicam vomit, ad duo parva pocula, cibumque frequenter, et cum cibo bilem ac pituitam. Poſt vomitum totum corpus dolet, interdumque etiam priuſquam vomat, horrores leves, et febris detinet, ſumptiſque dulcibus et oleoſis praecipue vomit. Hic vero morbus lethalis non eſt, ſed ad ſenium uſque comitatur. Morbus ſiderationem faciens (Σφακελώδης) in reliquis quidem eadem patitur; verum bilis grumos concretos vomit, eodemque modo per inferiora dejicit, ubi ciborum recrementa excreverit *." Cenſui monumenta haec Hippocratis aliquantum plenius exſcribenda: quanquam enim alter morbus plane alienus eſt; cum medici nunc omnes ab excretorum, non corporis, colore melaenam nominent †; id tamen quod de morbo ſiderationem faciente ſubjectum eſt, ad alterutrum priorum videtur pertinere; aut certe ſpeciem ejus quem ſum tractaturus refert. Et profecto, qui primus hic traditur, licet genuinum melaenae exemplar a multis habeatur, varia complectitur ſymptomata, quorum plura quidem affectuum ventriculi, non ita melaenae, ut hanc intelligimus, propria ſunt. In reliquis libris qui ſub Hippocratis nomine feruntur, maximeque in aphoriſmis, et epidemicis, multa ſunt de nigrorum excretione ſcripta: ſed eorum, quae in hoc de morbis libro obſcuriora, vel male ordinata videantur, explicatum inde fruſtra quaeſiveris. Neque Celſus, utcunque fidus Hippocratis interpres, neque magis Aretaeus, narrator in primis elegans, tale quid morbi genus ſigillatim deſcripſerunt. Quicquid enim de nigris dejectionibus vomituve hi tradunt, id omne pertinet ad praeſagiorum doctrinam, ad melancholiam, aut ad ventris, jecoris, et lienis vitia, quorum quandoque

* De morb. L. ii. interprete Faeſio.

† De nonnullis eorum, qui in melaenam inciderunt, ſcriptum eſt, ſubflavo, vel fuſco colore fuiſſe. Id vero neutiquam perpetuum eſt obſervatum: tamen ut in pleriſque cachexiae generibus, ſic in hoc morbo decolorem eſſe cutem facile crediderim.

doque quidem ſymptomata eſſe iſtiuſmodi excretiones agnoverunt. Caelius Aurelianus leviter rem tangit, in capite de melancholia, itemque ubi *diagnoſtica* proponit ſanguinis e ventriculo profuſi. Rufus praeſtantiſſime, Galeno judice, de atra bile diſſeruit; quae vero illius de hac re monumenta apud hunc et Aëtium ſuperſunt, nihil attinent. Ipſe Galenus citatum locum non interpretatus eſt; ſed in caeteris commentariis, in libro de humoribus, alibique, ſuam de atra bile ſententiam fuſe explicavit. Hoc auctore, bilis atra, ſeu fuerit flava bilis aduſtior, ſive faex ſanguinis, et humoris iſtius melancholici, quem in ſano quoque corpore ineſſe Hippocrates docebat, ſoboles degener; ab ipſo tamen ſanguine, aliiſque quotquot excernantur nigris eo diſtinguenda, quod acerbo ſit ſapore, et cum terra ferveſcat: hujus, inquit, ſi a ſicca tempeſtate, corporis temperamento calido, incommoda victus ratione, febribus, jecoris, vel lienis (proprii ejus receptaculi et ſentinae) vitio, vis intendatur, aut copia redundet; tum morbus Melancholia dictus, Hypochondriaſis, Quartana, Apoplexia, Cancer, et dira malorum ilias impendet. Eadem ſi ad ventriculum tendit iter, quod facile per vas breve patere creditum eſt, ater cietur vomitus: ſi deorſum fertur, nonnunquam morbos a ſui congeſtione prius exortos ſublevat; ſaepiſſime autem viſcera atque inteſtina corrumpit, rodit, funeſtoque omine per alvum eliminatur. Sed haec ſatis, et plus quam ſatis de commentis opinionum veterum: quibus equidem immorari non pretium operae duxiſſem, niſi auctores pene omnes ad ſaeculum 16mum uſque, quoties nigrarum excretionum obiter meminerunt, pro hiſtoria morbi, haec dogmata Galeni retuliſſent. Imo hoc ipſo ſaeculo, ſanguinis circuitu dotibuſque exploratis, celeberrimi viri eandem pathologiam venditarunt: nec acida bile atra contenti, alteram finxerunt *alcalinam*, et tertiam oleoſam, putrefactam, omnium teterrimam; quarum una aliquis, cum turget, efficiens morbi nigri, ſi illis audiamus, cauſa eſt. Rebus male intellectis inepta plerumque nomina imponi ſolent. Hic morbus idem (quantum ab imperfectis narrationibus inferre licet) aliis aliter appellatus fuit, *Vomitus Melancholicus*, *Fluxus Melancholicus*, *Cholirica*, *Hepatirrhoea nigra*, *Dyſenteria*

ſplenica,

ſplenica, &c. *Fluxum Gaſtro-meſentericum* vocat Lieutaud, nomenclaturam maxime uſitatam admittere gravatus; nequando, ſcilicet, cruor e naribus delapſus, et in ventriculo, et inteſtinis nigreſcens, medicos colori nimium credentes falleret. Sed vanus iſte metus. Ego non laboro de nomine; id vero tenendum putavi, quod ſummis Noſologis acceptiſſimum eſt. Aptius tamen compoſitum aliquod, parce detortum, ut puta *Melanorrhoea* vel *Melanorrhagia*, tum fluxum, tum colorem ejus ſignificaret.

DEFINITIO. Unus e paucis, qui integrum de hoc morbo tractatum ediderunt, clar. Hoffmannus, in operis exordio Hippocratis verba citat: cum vero quae ad calcem ibidem (Περι Σφακέλωδεος) ſubnexa ſunt praetermittat, hunc cruentarum alvi dejectionum meminiſſe non animadvertit: quam tamen ipſe Hoffmannus, caeterique, quod ſciam, omnes in morbi characterem acceperunt *. Ita Sauvageſius definit, "Fluidi atri per ſuperiora, vel inferiora frequens rejectio." Ita Sagarus, "Fluxus materiei nigricantis, atro-rubrae, ano vel cato frequens." Linnaeus et Vogelius hunc morbum ab *Haematemeſi* ſecernendum non curarunt, ſaltemve characterem proprium idoneumque non propoſuerunt: neque enim illius *Cholirica*, neque hujus *Catarrhexis*, quicquid mali genus vellent intelligendum, morbi nigri proprietates ſatis indicant. Quatenus ab *Haematemeſi* ſimplice diſtingui poſſit, vel debeat, alibi dicetur. Interea pro definitione ſint hae notae.

Languor, anxietas, ſanguinis ſubnigri, vel inſtar picis liquidae nigerrimi, plurimum copioſi, vomitus aut dejectiones.

Quod hunc ſanguinis eſſe fluxum definite dixerim, plures cauſae fuerunt. Hoc nudo verbo apertior fit vera morbi indoles, et affinitas, quam cum caeteris haemorrhagiis habeat. Neque poteſt, ut opinor, dubitari, num ſatis obvia ſit haec nota; nam cuique, vel mediocriter perito, licebit hac ſpecie ſanguinem ab aliis quotquot unquam excernantur nigris diſtinguere; utique, ſi tenebit, partim in grumos coactum eſſe, partim inſtar picis liquatae

* De morbo nigro Hippocratis in oper. ſupplem. ii.

quatae fpiffum, et faepiffime (prope dixiffem femper) copiofum. Denique, quod maximo argumento eft, in morbo de quo agitur ipfe revera fanguis excernitur: idque fagaciffimi nunc medici diferte monuerunt: nec defuerunt quidem olim, qui eandem fententiam profiterentur. Et hoc fubjiciam (ne videar ab Hippocrate defciviffe) quod is ipfe fanguinem excretum non obfcure innuit. At bilem nominat expreffe; et novimus hanc aliquando fufcam, imo nigerrimam cerni. Itane tamen verum eft, copiam ingentem hujus fpiffatae fimul et nigerrimae excerni? Rarius quidem; et fi tale quid factum legitur apud auctores hodiernos, fas eft fufpicari, hos aut diffimilem ei morbum, quem plerique nigrum nuncupant, vidiffe; aut colorem copiamque humoris excreti conjectura tantum perfpexiffe. Afferuntur aliquot exempla, quae hanc opinionem infirmare videantur; multae, fcilicet, bilis nigrae ac tenacis, furfum et deorfum ejectae *. Sed fymptomata alia erant ac melaenae; et auctor, fi bilem in his exploratam habuit, potuiffet fine dubio fanguinem diftinxiffe, fi melaenam veram fibi vidiffe contigiffet. Quid enim? ubi materies nigerrima ad libras aliquot affatim fubitoque prorumpit, nullo antea tumore circa fellis veficulam percepto, ne ullo quidem redundantis ejus indicio exiftente; ecquis, nifi velit et nomina et res ipfas confundere, hanc effe bilem contendet? Neceffe eft nonnihil bilis inter vomendum quandoque emulgeatur, efferatur, et materiam egeftam, fi haec modica fuerit, colore fuo inficiat. Idcirco eveniffe potuit, ut quidam medici fallerentur, cum eam diluendo, quomodo a nonnullis propofitum erat, explorarent †. Verum neque hoc, neque alio quovis genere probationis

* Percival on Atra Bilis in eff. med. and exper. 1773.

† Fernel. univ. med. L. vi. c. x. Foreft. obf. et cur. Ed. 1653. L. xxii. fchol. ad obf. 14. Sennert. inftit. med, L. iii. p iii. c. 7. Hi bilem a fanguine diftingui poffe cenfuerunt; quod, cum illa diluta feu quoquomodo attenuata, cum viriditate quadam flavefcat, hic rubefcit potius. Hoc dijudicandi modo ufi funt, cum alii plures, tum Morgagni de fed. et cauf. XXXIX. 21. et Lorry de melancholia, P. ii. c. ii. Qui proxime dictus auctor, dum pene aniles de atra bile ineptias, quibus faniorem fuam theoriam peffime corrupit, repetit ac tuetur, aliquot hujus morbi cafus profert; et in uno vel altero eorum colluviem copiofam, nigerrimam, vomitu

bationis opus eſſe videtur. Quoties enim immodice (ut fere ſolet) atrum quid piceum, aut cum grumis, aut ſine grumis profuſum eſt, id ex ſanguine potiſſimum conſtare aſpectu primo cognoveris.

SYMPTOMATA. Quo clarius pateat melaenae multiplex origo, convenit hic exponere, non ea modo ſymptomata, quae praeſentem comitantur, ſed etiam inſigniores corporis mutationes, quotquot venientem antecedunt: non quod, his cognitis, ſemper primam acceſſionem avertere fidenter ſit ſperandum; cum nullos, quantum aſſequor, certos, et ſibi proprios habeat praenuncios; ſed, affectibus quicum maxime conjungitur perſpectis, licebit forſitan, et recidivae occurrere, et praeſentem felicius curare. Similes melaenae caſus plurimi ſunt memoriae traditi, quorum alios corporis aegrotatio aliqua, et abdominis ventriculique moleſtiae anteceſſerant. Has vero perleves vel nullas exiſtimaverit quiſquis neſciat, quam parum accurate conſueverint, et aegri, et medici praeterita recordari. Alii caſus ſunt ratiunculis adeo perplexi, ut ne Apollo quidem quales ſint intelligat. Boerhaavius, Hoffmannus, et qui ab hoc multa acceperunt Kaempfius cum ſectatoribus †, cuncta enumeraverunt ſymptomata, quotcunque ad melancholiam atque hypochondriaſin pertineant, vel pertinere ſibi viſa eſſent. Satius eſt, opinor, caſus ipſos, utut imperfectos, colligere atque ordinare.

Ante fluxum igitur plerique anorexia, nauſea, ventriculi inflatione et dolore, conflictantur. Simul abdominis moleſtiam plus minuſve

mitu rejectam, negat eſſe ſanguineam, quia linteo imbuto maculam atram aegre delebilem impreſſit: quaſi ſcilicet, humor, qui tam haerentes habet partes, facilius quam iſte ſapo, ut volunt, animalis abſtergeri debuerit; Conf. p. 235. 250. 260. Horum neutri humorum, cum dilutus eſt, idem perpetuus color; vid. Haller. elem. phyſ. L. xxiii. ſ. 3. Simſon in Edinb. med. eſſ. V. 1. A. 34. Ad tenacitatem nigri ſanguinis quod attinet, "Memini me vidiſſe, inquit Sauvageſius, e liene cadaveris cujus aortae adaptaveram tubum aquae plenum, effluxiſſe per horam, tantam humoris nigri copiam, ut ab eo lienem nunquam elui poſſe deſperarem;" Noſ. meth. Ed. 4a. T. ii. p. 112. † Videſis Kaempfe de infarctu vaſ. ventric. in Baldinger. opuſc. V. iii.; ubi plures ſunt differt. eandem in rationem ſcriptae.

minusve gravem conqueruntur * ; quae, sicut dyspepsiae propria mala, a pastu intendi solet. Horum permultis etiam tumor, aut durities, aliquam partem hypochondriorum diu obsedit, aut abdomen totum intumuit cum dyspnoea : et nonnullos intermittente febre, jam depulsa tamen, aut sublevata, laboravisse traditum est. Stomacacen, maculas livescentes, caeteraque scorbuti symptomata, profusiones sanguinis, interdum e ventriculo et intestinis, comitantur vel excipiunt. Ubi multus et nigricans ejicitur, symptoma id ad morbum nigrum referre nonnullis placuit. Aliquoties demum cum febribus conjungitur, aut a primo impetu inclinatis accedit, secus ac in casibus supra comprehensis, quos, scilicet, pyrexia nulla aut modica, necdum satis observata, comitatur ante excretum sanguinem. Paroxysmo tertianae accessit, nec infelix exitus. Interdum vero in malignis quas vocant febribus, hoc mali morbi testimonium supervenit, ipsum fere lethiferum †. Accessit etiam, ubi pyrexia assidua, plus quam modica, nec adeo tamen exitiosa, per aliquot ante dies perstiterat. Exempla non ita multa invenio phlegmasiae antecedentis ; et hanc demum potius indicarunt cadavera secta, quam in vivis notata symptomata. Peripneumoniam vero subsecutae sunt cruentae nigraeque vomitiones ; neque dubitaveris quin hepatitis, splenitis, vel denique alius cujuslibet medii, aut imi ventris, visceris inflammatio, eundem eventum interdum habeat. Sed nolo haec mera symptomata ulterius prosequi ; con-

 tineoque

* Molestiam, inquam, conqueruntur : etsi quidam ventris infimi dolores sentiri vehementes scripserunt, tamen multis in exemplis, instante et perstante vomitu, aut dejectione, leves, obtusos, imo nullos fuisse memoratum est. † Judice Hallero, nihil aliud quam nigri sanguinis excretio est ista frequens et portentosa dejectio, vel vomitio, quae morbum Siamaeum comitari fertur. Elem. physiol. l. xix. s. i. Nec aliud esse videtur niger vomitus, quem Indiae utriusque coloni, ceu mortis nuncium minime fallacem, in simili pesti Siamacae Typho Icterode reformidant. Plane idem est fluxus niger, cujus in Senegalliae gravissima febre, finem versus incidentis, meminit recens auctor J. P. Schotte : et mireris profecto, quod hic, cum solutam sanguinis compagem tam evidenter perspexerit, bilem quasi solam in vitio esse per nomen indicavit. On the synoch. atrabil. p. 45. 47. 58. 64 &c.

tineoque me iis casibus, quos quidam medici in morbis idiopathicis numerarunt.

Hactenus de affectibus paulo longius praeeuntibus. Propius instante fluxu, haec fere perpetua accedunt : Alvus tarda, anxietas, languor, deindeque aut vomendi aut desidendi cupiditas. Quemadmodum in notis prius expositis indicavi, ita hic intellectum velim, saepe contingere vomitum, quem nulla protinus sequatur dejectio ; quodque in decursu morbi per alvum egeratur, id pro reliquiis sordium cruentarum, quae vomitu non penitus expurgatae fuissent, habendum. Nec raro accidit dejectio sine vomitu. Interdum vero, utraque reserata via, ex intervallo brevi sese invicem excipiunt. Copia plerumque ingens ; immane quantum a nonnullis scriptoribus est proditum. Quod deorsum fertur, id alii aliter Rob. Sambuci, Atramento crassiori, vel Cassiae medullae simillimum esse narrant. Plurimum vero colore ac spissitudine picem liquidam refert ; nonnihil, scilicet, splendens, et aliqua ex parte in grumos, rubro interdum sanguine distinctos, coactum ; odore saepe teterrimo. Vomitu rejecta, modo fusca, modo nigerrima sunt, et partim concreta ; aliquando etiam, uti traditum est, acida *. Jam arteriarum pulsus celeriores fiunt ; animus atque vires deficiunt ; et aeger gelido sudore madens, sanguine singultans, nervis distentis, luminibus cavis, facieque cadaverosa horridus, in arcto salutis exitiique confinio vacillat. Et nonnulli quidem primo impetu abrepti sunt : saepius autem in tantas angustias res non deducta est : quin absunt singultus ac nervorum distentio ; et vomitiones, postquam iterato molimine colluvies aliquatenus exantlata fuerit, sedantur. Alvus per aliquot dies reddit nigricantia ; sed haec sensim, nisi quando medicamento sollicitatur, parcius atque rarius demittit ; et aeger ex morbo facillime recidivo paulisper recreatur. Est cum postridie nova redit accessio : est cum

ad

* Solenander Conf. Med. sect. v. conf 15. Guarinoni apud Bonet. Sepulchr. l. iv. f. 1. obf. 3. Hist. Morb. Vratisl. ad. 1746, p. 179. Rarius autem in melaena quam in vomitu cruento, ventriculi ipsius morbi symptomatico, acidum redolet proluvies : nec obscura quidem ratio est.

ad plurimos dies, vel menſes, vel demum ad aliquot annos differtur. In exemplis non paucis circuitum quendam ſervavit *.

De eventu graviora quaedam teſtimonia ad hunc locum attinent, quorum quae pugnantia videantur, alibi, ut potero, componam. Hollerius haec habet: "Multos ipſe obſervavi ſaepe dejicientes nigra, etiam faeci vel pici liquidae ſimilia ſalutariter, et in febre, ſed natura ſeparante, et non in principio;" et poſt paulo "vidimus qui ſimile quid craſſiori pici nullo periculo, et ſine febre dejicerent; alios etiam cum febre et periculo †." P. Salius quoque aſſeruit nigri ſanguinis rejectiones, febre non ſtipatas, ſaepe eſſe ſalutiferas, niſi male curentur, aut ſaepius repetant. Et Schenkius eodem retulit caſus aliquot, qui non modo non lethales erant, ſed ſine detrimento ſanitatis per intervalla revertebant ‡. "Etſi periculo non careat," inquit Sennertus, "et ad malum habitum, et hydropem deducere ſoleat, tamen ſaepe etiam a multis morbis, ſi tantum modum non excedat, praeſervat ||." Hoffmanni ſententia eſt, plures per hunc fluxum a labe viſcerum liberari: alibi tamen monet, quam ſit periculoſus: et profecto quos enarrat caſus, ad hunc titulum pertinentes, prope omnes male ceſſerunt §. Auctore Boerhaavio, bilis atra ſupra infraque erumpens, morborum melancholiae et hypochondriaſis, ſi nondum inveterarunt, curationem ſaepe attulit. Et Suietenius quoſdam vidit caſus non funeſtos; imo plurimos novit, qui evaſerunt, et poſtea ſatis ſani vixerunt; licet tam valida ſanguinis evacuatio contigiſſet, ut convellerentur ¶. Contra, Dodonaeus ſe multos vidiſſe teſtatur, quibus poſt lienis tumorem crebrae ſanguinis vomitiones oboriebantur: hi prope omnes, aut

in

* F. Platerus caſum melaenae refert quoque triennio revertentis, ad 4 vices; obſerv. l. iii. Monet Sennertus diarrhoeam atram piceam ſtatis temporibus, vel ſingulis annis, vel ſemeſtribus recurrere; Practic. l. iii. p. ii. ſ ii. Spleneticus quidam T. Bartholini amicus, ſingulis annis, eodemque anni tempore, in vomitum cruentum recidebat; T. Barthol. hiſt. anat. rarior. cent. 1. hiſt. 87

† De morb. intern. l. i. ſchol. ad cap. 43.

‡ Obſerv. medic Ed. 1644, p. 312. 315. 328. &c.

|| Practic. lib. iii. p iii ſ ii.

§ De morb. nigr. § 13. et 14. et de vom. cruent. enarrat. in med. rat. ſyſt.

¶ De cogn. et cur. morb. aph. 1150. 950.

in asciten lapsi sunt, aut cito periere. "Unum vel alterum," addit, "nostro consilio post unicam vomitionem servatum meminimus *." Demum, ne plures persequar, casus in sepulchretis, diariis, aliisque medicorum scriptis, expositi declarant, cum primam accessionem esse formidolosam, et recidivam, seu ipsam, sive morborum tandem quos parit aut non levat interventu, plurimis lethiferam; tum alios non paucos sanitatem, qualis esse potest, exinde recepisse.

DIAGNOSIS. Jam superius notatum est, melaenam ab haematemesi non semper distingui. Neque mirum id quidem, cum interdum illius accessio fere solo constet vomitu: et quantum ad colorem sanguinis rejecti pertinet, is ruber vel niger esse potest, prout brevior aut diuturnior intus mora fuerit; ne dicam mutationes, quas possint quae in ventriculo contenta sint efficere. Porro, ubi ab ipsis ventriculi vasis demum profluxerit, nequit fieri, quin aliquantum ejus per inferiora deferatur. Quibus de causis evenit, ut alii vomitum cruentum simpliciter nominarunt, quem ego, medicos non ignobiles secutus, pro quodam melaenae typo habendum censui; alii, cum de hac differerent, illius simul propria, nullo habito discrimine, inseruerint. Velut ubi scriptum est, foeminas quam viros melaenae opportuniores esse, et dolores truculentos fluxum antecedere †: quae, quamvis recte de quibusdam haematemesis speciebus dicta sint, non ita melaenae, qualis jam finita est, conveniunt. Etenim in historiis longe plures invenio viros; atque interdum animadvertunt, qui has memoriae tradiderunt, dolores praesentiri leves, obtusos. Utraque quidem, tum haematemesis, tum melaena, saepius symptomatica, nec raro, ni multum fallor, vicaria est. At ratione causarum, eventus, et curatione quam recipiunt diversa, multum inter se differunt, et, quoad licet, distingui debent.

Quas

* Med. obs. rar cap 26. et schol.

† Hoffmannus de morbo nigro, § 9 x xv. In hoc tractatu praecl. auctor haematemesin mensium vicariam a morbo nigro vult secernendam: in capite de vomitu cruento aliquot exempla verae melaenae immiscuit. Kaempfe (l. c § xi.) Sexus sequior, inquit, ad infarctus ventriculi suspiciendos aptior.

Quas illius ſpecies recenſuit Sauvageſius breviter percurram. *Haematemeſis plethorica*, quatenus haemorrhoidis ſuppreſſionem ſequitur, melaenae ſimilis eſſe poteſt, quatenus *amenorrhoeam*, plane diſcrepat. Quinetiam univerſi corporis *plethora* (quam ſubeſſe, et vox *plethorica*, et lautior victus in cauſis numeratus, ſignificant) hanc a melaena diſtinguit; quippe cujus in *proegumenis* nulla certa aut luculenta plenitudinis univerſae indicia memorentur. Teſtor ipſas jam citatas, et citandas adhuc hiſtorias. *Haematemeſis ex aneuriſmate* et *traumatica* a melaena dignoſcendae ſunt, quod haec tardius increſcente vitio corporis, nec evidente externa cauſa, naſcitur. Poteſt quidem *aneuriſma*, ſenſim abſque vi externa ortum, et tandem ruptum, cruentum vomitum excitare: ſed hoc rariſſimum eſt; et, ſiquando accidit, pulſu intermittente, ſi, ut in propoſito caſu, ab aorta provenit, cognoſcitur. Quae *ab hirudine* dicitur, credulam antiquitatem nonnihil redolet. Nonnulla quidem exempla hirudinis devoratae non ita pridem accepimus: ſed in his, quantum memini, ſputa cruenta potius excitavit, circa faucium itinera haerens. Hanc vero ſpeciem, tum *carnoſo-cruentam*, atque *atram*, quae quales ſint non liquet, leviter praetereo. Celebratiſſima eſt *Catamenialis* a menſium ſuppreſſione orta. Eodem refert auctor haematemeſin haemorrhoidis vicariam, quam in praeſens omitto, de hac alibi dicturus †. *Catamenialis* merito a melaena diſterminatur. Nullo enim tumore aut duritie afficiuntur hypochondria, nullaque in venis, ſed in arteriis, et his ventriculi ſolius, congeſtio ſanguinis fieri videtur: neque tam gravis animi viriumque defectus fluxum fere unquam comitatur; quem, etſi immodicus atque menſtruus ſit, aegrotans commode, et, uti aiunt, cum *euphoria* evadit. Cui nomen *a Pancreate* vir clarus impoſuit, haec non alio nititur fundamento quam *hypotheſi Sylvianae;* aut certe pro ſpecie, a caeteris diſtincta, perperam habetur: nam pancreas, etſi non raro

† Non ſine aliqua cauſa Sauvageſius *haematemeſin* quae menſium, cum ea quae haemorrhoidis vicaria eſt, conjunxit: namque hanc exiſtere, et interdum ſine magno ſanitatis aut virium detrimento, cum circuitu quodam repetere, docent auctores. Ejuſmodi vero caſus ad melaenam ideo pertinere reor, quod et natura maxime affines videntur, et, ſi vicarii, fluxus non naturalis vicarii ſunt.

raro ſit vitii iſtius particeps, quod ſanguinis vomitui et dejectioni dat exordia; nulla tamen, quantum novimus, indicia ſibi propria edit; neque, ſi intumuit, poteſt id facile, cum alte reconditum ſit, tactu percipi. Quae ſpecies *ex ſplene*, et *ab hepate* nomen habent, magis ad melaenam pertinent; uti liquido patebit, collatis inter ſe auctoribus, quos Sauvageſius ſub his titulis, et ſub genere melaena, citat; conſideratiſque quas poſthac afferam rationibus. *Scorbuticae haematemeſis* et *ſcorbuticae melaenae* eadem natura eſt et ratio. *Cholerica*, quaeque *a veneno* eſt, longe ſunt melaenae diſſimiles: priorem ira vehemens, alteram convulſiones dirae antecedunt, inſeruntque. Ad *ſimulatam* quod attinet, monendum eſt, ſanguinem e naribus vel faucibus delapſum, aut in cibariis comeſtum, quoſdam imperitos ſub ſpecie cum haematemeſis, tum melaenae decepiſſe. Imperitiſſimi quidem iſti, qui, teſte Platero, pulpam ficuum ſubſtantiam jecoris, aut lienis eſſe putaverunt. Itaque, ſi eas tantum ſpecies excipias, quae a labe viſcerum nomen ferunt, vix una in hoc cenſu numeroſo invenitur, cujus a melaena diſtinctio non eſt neceſſaria, atque ſatis facilis. De iis vero nulla amplius dubitatio moveri poteſt, ubi dejectio incidit ſine vomitu. Hippocrates olim *dyſenteriae* ab atra bile funeſtae meminit: et Galeni temporibus fuere, qui cruoris omnem ab inteſtinis fluxum dyſenteriam appellarent. Et hos nonnulli ex recentioribus ſecuti, quandam ejus ſpeciem propoſuerunt, ab acerrima bile atra, viſcera ac inteſtina exedente, natam. Sed in dyſenteria, qualis nunc accuratius eſt definita, primaria febris, aut certe tormina quam in melaena graviora adſunt. In illa faeces mucoſae, variae; in hac ex toto fere ſanguis; cujus quoque uberior proventus eſt, et ſine teneſmo. Ea ſpecies *haemorrhoidis*, quae neque cum tumore externo, neque cum procidentia ani jungitur, nonnihil ad melaenae naturam atque ſimilitudinem accedit. Hinc vero patet diſcrimen, quod aut ſanguis effluens, ſecus ac in melaena plerumque, modicus eſt, aut, ſi immodicus, non aeque nigricans. Quinetiam lumborum et ani dolor, ſcaturiginem profluvii indicat. Nolui in melaena finienda proponere (quod ab aliis factum video) hanc ſine mariſcarum ſignis eſſe: poteſt enim fieri, ut ab haemorrhoide quondam infeſ-

tante

tante tumores ſuperſint. Denique, a melaena ſunt diſtinguendae, atque ad affectus ventriculi vel inteſtinorum ſymptomaticos relegandae, iſtae coloris varii, ſubindeque nigricantis, excretiones, quae tumorem, ſcirrhum, ulcus, vel coarctationem ventriculi, vel inteſtinorum, aut vitium pancreatis, maxime qua ad duodenum pertinet, comitantur. Interdum quidem ex tali morbo profuſio fit melaenae aemula; qualis eſt caſus a clar. Simſon relatus *. Saepius vero quod, inveterato malo, excernitur, tabaco, fuligini, vel faeculis coffaeae, dilutis ſimile eſt; et antecedit, perduratque, quamvis poſt cibum ſumptum aſperior, dolor vehemens, ſedi propriae, et huic exiguae fere unice infixus: vomitus quoque, aut dolores colici crebro diuque infeſtant †.

Multis in membris quidem claudicat haec diagnoſis. Quo minus imperfecta atque manca videatur, ſchema ſubjiciam, quod quanquam, " velut primis lineis deſignatum," ſpecies maxime affines, et ſcriptores ex quibus ſunt depromptae colligat, atque in conſpectu ponat.

MELÆNA. Languor, anxietas, ſanguinis ſubnigri, vel inſtar picis liquidae nigerrimi, vomitus aut dejectiones.

Cholirica. Fluxus ſpleneticus—melancholicus—niger hepaticus, priorum auctorum. Vomitus Nigrorum Stahl. Theor. Med. Ver. Juncker. Conſp. Med. Theor. Pract. Ed. 1724. Tab. IX. LXV. LXVI. Morbus Niger Hoffmann. Oper. Suppl. ii. et de Vom. Cruent. in S. R. M. Kaempfe et ſequaces ejus de infarctu Vaſor. Balding. Opuſc. Vol. III. Van Swiet. Comm. in Boerh. Aph. 950. 1150. &c. Tiſſot apud Sandif. Theſ. T. 1. Melaena Sauvag. Gen. 249. Sagar. Gen. 184. Clar. Home Clinic. Exper. Sect. vii. An Hippocratis Morbus Niger?

* De Re Medica Diſſ. 4ta. In Mem. de Math. et de Phyſ. preſent. a l'Acad. des Sciences, T. 1. p. 383. memorabile eſt exemplum (ab auctore Dom. Baron pro Nigro Morbo Hippocratis habitum) ventriculi a Gangraena, ſcirrhum et phlogoſin excipiente, pereſi; unde factae ſunt copioſae ſanguinis vomitiones et dejectiones.

† Ruyſch Obſ. Anat. Chir. Obſ. 39 Morgagn. de Cauſ. et Sed. XXIX. 30. XXX. 9. Lond Med. Obſ. Vol. ii. A. 6. Hiſt. de la Soc. Roy. de Med. T. i. p. 257.

MELÆNA (*simplex*) praegressis ventris et ventriculi molestiis, tumore nullo in hypochondriis evidente.

Hoechstetter Obs. Med. Dec. ii. Cas. 1. 5. River. Obs. Med. Cent. 1. Obs. 43. 51. Bonet. Sepulchr. Ed. 1700, L. iii. S. viii. Obs. 73. in Notis. Morgagn. de Caus. et Sedib. XXX. 16. Van Swieten Com. in Boerh. Aph. 950. Lieutaud Hist. Anat. Med. P. 1. Obs. 415. Tissot apud Sandif. Cas. 2. Lorry de Melanch. P. ii. c. ii. passim.

MELÆNA (*tumens*) cum abdominis ventriculique molestiis, illius etiam, vel hypochondrii sinistri maxime, tumore et gravitate.

Huc pertinent Sauvag. Melaena Splenetica, S. 1. Haematemesis a Splene, S. 7.—ab Hepate, S. 14. Cratonis Cons. 69. Lib. vi. et Cons. 6. L. vii. Marc. Donat. Hist. Med. Mir. L. iv. C. 9. Dodon. Medic. Obs. cap. xxvi. Forest Obs. et Cur. Med. L. xvi. Obs. 24. et L. xxii. Obs. 13. 14. et Schol. F. Plater. Obs. L. iii. Hildan. Obs. Chir. Cent. ii. Obs. 9. Greg. Horst. Obs. et Epist. Med. L. iv. Obs. 5. Tulp. Obs. Med. L. ii. C. 21. Diemerbroeck, Obs. et Cur. Med. Obs. 14. Stalp Vander Wiel, Obs. Rar. Cent. Poster. P. i. Obs. 17. T. Bartholin. Hist. Anat. Rar. Cent. 1. Hist. 87. Cent. vi. Hist. 41. Ephem. German. Dec. 1. An. vi. et vii. Obs. 48. 113. An. ix. et x. Obs. 20. Dec. 11. An. iv. Obs. 164. An. viii. Obs. 125. Hoffmann. de Vom. Cruent. Obs. Bonet. Medic. Septentr. L. iii. S. v. C. 4. et S. vii. C. 1. et 9.—Sepulchr. Ed. 1700. L. iii. S. 17. Obs. 21. L. iv. S. 1. Obs. 3. Schurig. Haematolog. Cap. v. § 3. Hist. Morb. Vratisl. Ed. 1746. Pag. 112. 179. Journ. de Med. Mars 1758. Avril 1760. Dec. 1760. Mai 1765, alibique. Lieutaud Hist. Anat. Med. P. i. Obs. 155. 960. Tissot. L. c. Cas. 1. Clar. Home, L. c. Cas. 1.

Symptomatica

Symptomatica eſt plurium morborum, praecipueque

Febris intermittentis,

Melaena febricoſa Sauv. Sp. 6. Foreſt. L. c. Schol. ad. Obſ. 24. Bonet. ex Guarinon. L. iv. S. 1. Obſ. 3. Senac. de Recondit. Febrium Natur. L. 1. C. 14. 23. Lautter. Hiſt. Med. Bienn. p. 38. 102.

Febris continuae,

Melaena atrabilis Sauv. Sp. 3. Marc. Donat. L. c. iv. 7. Morgagni L. c. xxxi. 7. Vandermonde in Journ. de Medec. Mai 1757. Lind on Diſeaſ. of Europ. in Hot Clim. Ed. 1771, p. 123. Clar. Home, L. c. Caſ. 3. Schotte de Synocho Atrabil. aliique plurimi de Typho Icterode ſcriptores.

Scorbuti,

Melaena Scorbutica Sauv. Sp. 2. Affinis eſt Morbus Maculoſ. Haemorrhagic. Werlhof. Oper. Edit. Wichman. p. 541 et 624. Gulbrand in Act. Haun. 1779. et Petechianoſos Clar. Duncan. Medic. Caſ.

PRINCIPIA. Satis eſſe argumenti videtur, quamobrem hic morbus in duas, nec plures, ſpecies, velut idiopathicas, diducatur. Siquidem diſtenta cum tumore hypochondria, ut externi characteris, ſic interni principii atque ſedis morbi quoddam diſcrimen indicant. In corporibus ea melaenae ſpecie quam ſimplicem nuncupavi exanimatis, lien, jecur, et reliqua abdominis viſcera vitio fere vacabant: ſed aliqua, vel et magna pars alimentarii ductus, atra colluvie oblita; atque in aliis ventriculi, in aliis meſenterii vaſa ſolito turgidiora. Ubi gravius affecta fuerant hypochondria, unum aliquod vel plura viſcerum in ea regione ſitorum juſto grandiora, et lien maxime; quod viſcus interdum durius; interdum intus tenerum, atroque cruore plenum et quaſi corruptum. Quandoque una cum lienis labe brevia vaſa admodum diſtenta, vel et nonnunquam in ventriculum

perrupta *. Eſt vero notandum, ſaepe et lienis inventam labem eſſe, ubi excretio, primo ſaltem, per inferiora facta fuerat, et ſanguinem e ventriculo rejectum, inibique poſt in cadavere repertum, qui ſanguis vel a tenuibus, vel a ſuperioribus craſſis inteſtinis, utpote humore ſimili repletis, profectus videretur. Ex quibus apparet, et haematemeſin a ſplene minus recte propoſitam eſſe; cum morbus ejus, modo vomitus, modo dejectionis cruentae cauſa ſit; et vomitum ipſum, cum adeſt (et adeſſe demum plurimis in caſibus fatendum eſt) ſaepenumero conſortio quod ventriculo cum inteſtinis eſt arctiſſimo tribui debere. Quibus de cauſis et locis haec haemorrhagia fiat, magna diſſenſio eſt. In horum omnium diſquiſitione, cum et inſtituti et argumenti ratio tractatum in ſingula ſua membra ſolenni ordine diſpertitum vix recipiat, velim ſub uno principiorum titulo, et remotas, et propiores cauſas, laxius comprehendere. Eorum igitur quos nec ſcorbutus, neque febris ante fluxus adventum male habuiſſet, nonnullos macilentos, ſubtriſtes, et temperamento melancholico fuiſſe memoratur. An ergo hypochondriaſis et melaenae communis natura? Si Hoffmanni et Boerhaavii auctoritatem (gravem fateor utramque) ſecutus eſſem, fluxum hunc omnino, ceu morbi iſtius ſymptomaticum, habuiſſem. Longe vero abeſt ut in omnibus exemplis multa, aut in multis omnia hypochondriaſis ſymptomata, melaenam comitentur. Quinetiam in alios incidit praeterquam qui hypochondriaſi laborant; et haec viciſſim genuina, inveterata, aliter ac ſuaderet Boerhaavii maxime doctrina, melaenam ſibi comitem rarius adſciſcit: Quae igitur nequaquam pro mero illius ſymptomate habenda eſt; niſi placeat omnem animi demiſſionem, et praecordiorum, undecunque ortam, anxietatem eo nomine dignari. Quid, quod conſtituta vel ad Hoffmanni, vel Boerhaavii mentem hypochondriaſis cauſa proxima, deerit conditio ſine qua melaena non exiſtit. Cui etiam quanquam rigiditas fibrarum nimia, nervoſae vis torpor, et venarum

ingraveſcens

* Riolan. Anthrop. L. ii. C. 15. Bonet. (ex Columbo) Sepulchr. L. iii. S. viii. Obſ. 73. Wedel. Phyſ. Reform. cap. 10. et in Eph. Germ. Dec. I. An. ix. et x. Obſ. 20. Hoffmann de Vom. Cruent. Obſ. 2. Vid. etiam Haller. Elem. Phyſ. L. xix. S. 1.

ingravescens plenitudo (quae quidem vera sunt hypochondriasis fundamenta) viam parare possunt; ulterius tamen quaerendae causae, quae efficiant, ut tanta vis sanguinis, exitum molientis, ad ventriculum vel intestina demum convertatur. In hac re plus ideo negotii est, quod de causarum quaecunque afferantur efficacia, dubitatio aliqua moveri possit; cum melaena, etsi non rarissimus morbus, haud frequenter tamen incidat. Quae vero proxima videantur proferam. Et primo de *simplice*, et hac quidem, si ulla, idiopathica, dicetur. Patet ex historiis, quae maxime ad hanc pertinent, plures aegrotantium fuisse senes, vel senectuti propiores; tum horum quoque, tum et reliquorum quosdam, vitam assidue sedentariam degisse: nonnullos etiam haemorrhagiis quondam adsuevisse. Quinetiam, ubi aetatem consuetudinemque reticuerunt scriptores, temperamentum melancholicum extitisse monuerunt; quo mihi quidem venarum plenitudinem, qualis in aetatis flexu perpetua est, jam inceptam, et ingravescentem satis indicant. Cur in abdominis venas facilius graviusque id onus in primis cadat, ratio hic reddi deberet, ni clarior esset Culleniana doctrina, quae de hac re (Prim. Lin. DCCLVII. et sequent.) exposita est, quam ut ulla egeat interpretatione. Quocirca tantum notabo, quod notissima haemorrhoidis pathologia naturam minus exploratam melaenae explicat, illustratque. Ubi plus aequo sanguinis in venas jam conversa est, is primum in venis, quae, valvularum exsortes, ab intestinis abdominisque visceribus ad portam jecoris contendunt, moram trahit. Inde factae congestioni, recti intestini venae patent maxime; nimirum quod inferiores, longiusque a trunco distitae, flumine languidius ascendente, degravantur. Quamobrem non alia quidem, in morbis numeranda, sanguinis effusio frequentius quam haemorrhois contingit. Contra, melaena paucos aggreditur; et id quidem ob hanc ipsam causam, quod infima pars intestinorum, cum remorato congestoque sanguini saepius objecta sit, tum quicquid est superfluum fundendo, ne vasa superiora recludantur prohibet. Verisimilis haec ratio est, cur rarioribus morbis annumeretur. Stahlius rarissimum asseruit. Quod vero dictum de simplice melaena sola intelligendum est. Etenim, ut anologiam

analogiam persequar, quantumvis frequenter haemorrhois, ob spontaneam sanguinis redeuntis moram, ratione supra posita nascatur, tum ea vero, tum melaena, saepius ab aliquo momento, quale fere omni aetate potest fieri, excitatur; proindeque sunt plures *tumentis* quam *simplicis* melaenae casus commemorati. Hujus igitur, atque haemorrhoidis, quae absque tumore vel intestini recti irritamento fit, prope idem est seminium et origo. Utriusque fundamentum jacit congestio sanguinis languide refluentis in venis quae ad portam tendunt. Eventu demum, et fonte haemorrhagiae differunt; seu quia malum altiores egerit radices, sive quod alia in aliis vasorum distributio faciat, ut quae plerumque in ima solet recidere congestio, quandoque superiora magis urgeat. Et hac ratione quodammodo intelligitur, quamobrem iis praesertim, qui aut haemorrhoidem quondam passi fuerint, aut quacunque causa congestionem in venae portarum ramis contraxerint, per hujus radices ab intestinis ortas, vel per arterias socias, sanguis affatim profundatur. Attamen non semper ex intestinis recto proxime continuis profluit: interdum enim vomitus cruentus, quendam circuitum servans, viris familiaris fuit; quem vomitum haemorrhoidis vicarium esse non inepte creditum est. Atqui ventriculus, et rectum intestinum, etsi eorum vasa ejusdem *systematis* pars sint, nec horum communione inter se consociantur, neque tam brevi distant intervallo, quin potius intestina quam ventriculum sanguis erupturus peteret, nisi esset inter ipsas partes peculiare quoddam consortium et consensus: id quod docent varia dyspepsiae signa, quae turbatam, subsistentem, vel temere suppressam haemorrhoidem non raro excipere consueverunt. Itaque, ut suppressorum mensium haematemesis, strictius sic dicta, vicaria est, sic haemorrhoidis melaena; et haec interdum ab intestinis, interdum a ventriculo, vel et nonnunquam forte ab utraque simul scaturigine derivata. Diversos paulo, neque tamen ab haemorrhoide multum abludentes, explicatus *tumens* melaena habet. Haec enim aetati nulli, nisi teneram excipias [a], neque melancholicis, neque sedentariis

[a] Unicum, quod sciam, exemplum est infantis, qui a tumore brachii in diarrhoeam

riis adeo propria est, quin temperamento consuetudineque varios tentet; nimirum quia labis viscerum, cui variis ex causis quisque mortalium patet, consectaria est. Qui fit autem, ut, pro rata parte, tam raro consequatur? Enimvero, licet pluribus quam prior accidat, nihil dubito quin existant medici, non mediocriter in arte versati, qui nunquam viderint. Haud scio equidem an rationes, quas allaturus sum, scrupulum hunc eximant. Interea, ne sileam quod rem obscuram nonnihil explanat, est cur existimemus lienis tumorem, qualis in hoc morbo subest, non tam saepe a meatibus, sicut in scirrho, obturatis, obfirmatis, quam vasis ultra modum dilatatis fieri. Etenim id viscus interdum a fluxu detumuit, interdum tenerius solito repertum est. Et hoc modo facilius intelligitur, quamobrem sub impetu febris intermittentis, vel continuae accedat melaena; cum in utraque multum sanguinis ad praecordia cogatur. Quod si ex congestione lienem degravante, attollente, tumores prompte subsidentes evenerint; ejusmodi casus quidem eadem ratione possunt explicari, ac ii quos nullus unquam tumor comitatus esset; hoc tantum discrimine, quod aliis levior, vel diffusa magis; aliis gravior, et quaviscunque de causa in lienis vasis cumulatior, congestio fuit. Non ideo negandum est, quin lien atque jecur, si cum duritie tument, plurimum in hac re possint, aut arteriarum sanguinem qui debuit per ipsa transire praepediendo, aut venas quae proxime subjacent graviter comprimendo. Sanguinis in arteriis cursus inaequalis, deturbatus, ut a nulla non parte corporis, sic interdum ab intestinis et ventriculo haemorrhagiam facit. Et quoties melaena, pyrexiam notabilem secuta, juniorem aliquem adoritur, facile tunc crederem eam a distentis arteriis solis oriundam. Tales profecto casus memoriae proditi sunt, nec haematem. *catameniali* neque *traumaticae* (quarum utramque a melaena sejungendam censui) convenientes. Verum in plerisque, antea saltem quam fluxus ipse imminebat, indicia nulla actionis arteriarum validioris sunt observata; vel, si quae horum adfuerunt, leviora

rhoeam piceam lethalem incidit; Hoffmann. de Vom. Cruent. Obs. 4. Cum tumore cruris in quodam sexagenario, primo dejectionem, dein, excitante ira, vomitionem piceam conjungi traditum est; Vogel. Opusc. Med. Diss. ix. § 4.

leviora videntur, quam pro immani copia ſanguinis excernendi. Venae facilius, et ſine magno, aut ſuo, aut reliquorum vaſorum renixu, cedunt. Perruptas interdum eſſe ſupra retuli. Morgagni quidem quoſdam ex auctoribus ibi citatis ſuſpectos habet: caeteri vero omni exceptione majores ſunt. Recte monet vir idem eximius, ſaepius ne minimum ruptionis veſtigium apparere *. Atqui non raro dilatata vaſa in conſpectum prodierunt, quae vaſa, etſi auctores ipſi tacuiſſent, e numero venarum fuiſſe conjicerem, utpote cum ſerius in moribundis mortuiſque ſoleant depleri. Pone autem nec perruptas neque dilatatas videri; veri tamen ſimile eſt, ob rationes ſupra poſitas, remorato congeſtoque ſanguini ſuſcipiendo naturaliter aptiores eſſe. Languente autem vel cohibito in his curſu, perſpicuum eſt, quam validus in arteriis demum impetus exinde fiat; quippe quas flumen progreſſurum, at impeditum, vehementius diſtendat, atque ſtimulet. Neque utique conſtat, venas ſemper ſanguinem effundere, uti plures credidiſſe videntur, eo forſitan adducti quod proluvies tam atra ſit. Sed florido colore ſanguis, qualem artēriae fundunt, intimis clauſus penetralibus nigreſcit. Fertur etiam lienis vaſa omnia nigerrimi cruoris plena ſaepenumero poſt hunc alioſque morbos inveniri. Quin etſi ruber fuerit, cum primum ad alimenti ductum pervenit, hic facile, dum plicis et anfractibus tenax haeret, obſcuriorem colorem adipiſcitur. Eſt vero cum aliqua pars grumi laete rubet; et qui nigerrima dejecit aeger, ſubrubra vomit. Quaeri poteſt, ecquid moliminis, quale fluxum ab arteriis ſolet, melaenae acceſſum comitetur? Ventris dolor quidem, prope ad excretionem uſque, ſaepe ingraveſcit; et alvus tarda cum dejectis ſcybalis, inteſtinorum ſpaſmum, qui moliminis iſtius pars eſt, indicare videntur. Sed haec, fateor, ambigua ſunt: neque adhuc ſupetunt obſervationes circa hanc rem de induſtria habitae. Et alvus tarda quidem, in ſymptomatis, tum praegreſſis, tum ſequentibus fere perpetua, pendeatne magis ex vetuſto inteſtinorum torpore, an temporario ſpaſmo, parum liquet. Neutiquam tamen ex eo, quod leve vel nullum molimen fuerit

* L. c. xxxvi. 12.

fuerit obſervatum, inferre licet nullum extitiſſe: nam ingens plerumque copia ſanguinis ante eliminatur quam interveniat medicus. Utcunque ſit, non inficiandum, quin venae, cum prius diſtendantur, interdum prius dehiſcant. Diu creditum erat lienem, quoties atra bile turgeret, hanc recta in ventriculum per breve vas effundere: hac etiam quicquid unquam ſanguinis, tumente liene, vomitu rejiceretur, derivatum. Fidem fecerunt inciſiones cadaverum, in quibus iſtae venae prae caeteris dilatatae apparebant, et eorum obſervationes qui ex liene preſſo ſanguinem in ventriculum influere obſervabant: quem igitur hoc iter aliquando in vivis legere credibile eſt, modo tranſitu per ramum ſplenicum prohibeatur: atque notandum eſt, ſcirrhum jecoris, aut pancreatis, cujus preſſui ramus iſte peropportunus, cum lienis labe non raro jungi *. Si vero nihil horum fuerit, neceſſe eſt aliam ſibi viam inveniat: naturaliter enim ſanguis a liene redux non alluit ventriculum, ſed ab utroque viſcere in ramum ſplenicum concurrit, ad portam deferendus; quemadmodum, et inſpectio vaſorum, et experimenta, praecipue Loweri, plane commonſtrant. Aliae complures rationes et viae fuerunt excogitatae, quarum quae ſint probabiliores exponam. Si lien uſque adeo intumuit, ut venas breves comprimat, prohibeatque quo minus facile ſanguis a ventriculo revehatur; tum vel in ſociis, ſi hae ſatis perviae ſint, vel in reliquis ventriculi arteriis (nam ſingulae cum caeteris communicant) coercetur, earumque per extrema molitur exitum. Nonnulla quidem crediderunt vaſa ſola ventriculi tantum ſanguinis ſufficere non poſſe, non ſatis reputantes fortaſſe, quantum quot arteriae e tribus caeliacae ramis ad hoc viſcus et duodenum miſſis praebeant †. At vero, cum interdum nulla accidat vomitio, neque ſemper cum labe viſcerum turgida aut dilatata ventriculi vaſa conſpecta ſint, fons alter, et in hac ſpecie quoque, ex inteſtinis eſt petendus; et hic, ni fallor, in utraque frequentiſſimus: verique ſimile eſt ſanguinem

* Dignus eſt qui de hac re legatur Bohn. Circul. Anatomico-phyſiol. Ed. 1686, p. 284-5, &c.

† Ventriculi valide diſtenti, et cruore propriis ex vaſis deſtillante ad medium repleti meminit Ger. Blaſius Obſ. Anat. Pract. in Hom. Brutiſque variis, Ed. 1674, p. 122.

guinem vomitu rejectum, plerumque ex inteſtinis inverſo motu hauriri; ventriculumque, ut ante fluxum, ita hoc praeſente, per conſenſum duntaxat affici. Proxima ſub caeliacam meſenterica ſuperior ramos edit; qui ad inteſtina jejunum, ileum, caecum, itemque aliqua ex parte ad duodenum atque colon, diſtribuuntur. Eorum extrema venulae meſaraicae excipiunt; et hae concurſu mutuo majores factae, tandem in unam venam deſinunt, quae ſic collectum ab inteſtinis ſanguinem ad portam vehit. Ubi jecur, vel forte pancreas, aut lien, in vaſtam molem excreverunt, tum ea vena et grandiuſculi in eam coeuntes rami compreſſione periclitantur, non ſolum ab ipſo viſcere, cui graviſſimum haeret vitium, ſed a contiguis quibuſque partibus; quarum quae venas has proxime attingit, maximam, etſi ſana, vim exſerit: Proindeque ventriculus, dum pluſculum cibi continet, et diſtentionem hypochondriorum valide intendit, et lieni vel aliis conterminis ſibi partibus appreſſus, fluxum ſine dubio excitare poteſt. Talem igitur compreſſionem ſiquando venae graviorem ſubeunt, impetus fiet in arterias pene innumeras, quae, epithelio tenui munitae, in villis inteſtinorum diſcurrunt. Pari ratione tumor ex jecinore prope venam cavam enatus fecit, ut venae, cum meſaraicae, tum ventriculi, mirum in modum turgerent *. Exiſtimaverunt celeberr. viri ſanguinem ſupra infraque erumpentem primo ex jecinoris propriis ſibi vaſis in biliares poros transfundi, et hinc in duodenum pervenire. Quorum ſententiam nec impugnare lubet, neque penitus expendere neceſſarium eſt; quia faciliores, ut opinor, vias indicavi. Quemadmodum a vulnere interdum ſanguis, ita ex abſceſſu pus, ab eo viſcere ad inteſtina delabitur; aut, cohaeſione prius facta, utervis humor protinus ad ventriculum vel duodenum tranſit. Sed haec et his ſimilia eventa, ex inciſis vel ſolutis vaſis conſecuta, melaenae videntur aliena: quam aliquando ruptis, ſaepius per *anaſtomoſin* apertis vaſculis fieri, ex ſupradictis concludendum.

De cauſis excitantibus nihil magnopere dicendum reſtat. Videtur hic fluxus citra evidentem cauſam ſaepe exoriri; vel ſi quid

* Gliſſon. Anat. Hep. c. viii.

quid extrinſecus accedit, momentum addens; id ſimile eſt, parique ratione agit, ac ea quae caeteras haemorrhagias movere ſolent. Compotationes, emetica, cathartica, vehementes animi corporiſque motus ſubſecuta eſt.

PROGNOSIS. Traditis jam auctorum de eventu teſtimoniis, indagatiſque quatenus neceſſarium videretur principiis, quaedam hic *prognoſtica*, quae ſupradictorum, vel rationis ipſius rei plane confectaria ſunt proponam. Ingens et ex intervallis brevibus iterata profuſio, utpote ſanguinea ſemper, metum adfert praeſentiſſimum. In aetate admodum ſenili fere lethalis eſt, Quae vires ac vitam non penitus exhauſit, aegrotationis praegreſſae levamen ad tempus attulit: atqui, cum facile recidiva ſit, metuendum, ne hydropem inferat, aut ipſa demum jugulet. Docente ratione, nec repugnante obſervatione, pejor eſt, et ad curandum difficilior, ſi tumor adeſt, quam ſi excretionis ſolitae locum tenet, abſque tumore. Quae graviſſimis accedit febribus, mortis index eſt; quae continuis mitioribus, aut intermittentibus non item: periculum a ſpecie febris aeſtimandum. Pyrexia ſi obſcurior, vel nulla prius adfuiſſet, fluxum, ſi immodicus eſt, fere protinus ſubſequitur. Nonne ab exinanitione maxime?

CURATIO. Id votum eſt, ut curandi ratio non ſolum propoſitae theoriae conſentanea ſit, ſed etiam uſu et auctoritate confirmata. Qualis eſt, ut reor, haec noſtra, tribus conſiliis abſolvenda.

Conſ. I. *Haemorrhagiam moderari vel ſupprimere.* II. *Sanguinem in alimentario ductu reſtantem leniter emovere.* III. *Vires reſtituere, et recidivae occurrere.*

I. *Haemorrhagiam moderari* nunquam non tutum eſt, ſupprimere, ſi poteſt hoc fieri, ſaepe neceſſarium. Ad hoc, tum caetera quoque conſilia rite exſequenda, juvaret noſſe, quaenam durantis, quaenam ceſſantis haemorrhagiae indicia ſint. Si ſanguinis ejecta pars quaedam grumo non involuta, rubra eſt; ſi ſubito exortus fuit, et perſtat virium atque animi defectus major quam pro ratione ſanguinis jam antea eliminati; ſi diutius, fre-

quentius repetita, immodica quanta prius copia excernitur: ubi sic se res habet, sanguinem etiamnum intus distillare indicat; aut certe praesentanea auxilia exigit, vasibus adstringendis apta: Quorum tamen in selectione et usu cavendum est, ne talia sint, neve tanta mole per os sumantur, ut vomitum cieant augeantve. Remedium parabile, nec contemnendum forsitan, aqua frigida est: nonnullis enim videtur profuisse *: Sed evadit efficacior, adjecto acido. Alii vegetabile, alii vitriolicum laudant. Hoc, quippe fortius, in graviore malo videtur anteferendum. Quo minus autem tormina ventris moveat, demulcente aliquo liquore probe diluendum est. Moris est quorundam potiones ex ajuga, sanicula, consolida, millefolio, et nescio qua farragine herbarum decoctas ingerere; in quibus parandis tempus male teritur, dum aeger in praecipiti est. Ubi sublatus est praesens metus, tum quidem, si ad palatum aegri, aeque ac ostentationem medici componantur, eximie utiles esse possunt. Hoffmannus auctor est, ut crura in aqua gelida demergantur. Vinculum supra genua injectum, quod vir idem celebris proposuit, molestum est et anceps auxilium. Juvant animi tranquillitas, corporisque resupinati quies; aër perflatus, frigidiusculus. Laedunt calida atque stimulantia omnia; itemque cathartica; nisi quando alvus jam aliquamdiu fuerit adstricta; tum subluenda est, lenissime tamen. Plerumque etiam missio sanguinis videtur aliena: Siquidem incepto vomitu, aut dejectione, vires ac pulsus mox inde labant. Veruntamen, ubi corporis habitus paulo robustior est, et in tempore venit medicus, potest interdum fieri, ut paucarum unciarum expedita per amplum vulnus detractio, librarum aliquot dispendium antevertat. Sed hoc in medio relinquendum. Dum angustiis urgetur aeger, alimenta non alia quam sorbilia atque blanda sumat.

II. *Sanguinem in alimentario ductu restantem leniter emovere* convenit, simul atque impetus ipsius haemorrhagiae remisit. Si igitur

* River L. c. Sauvag. de Haematem. Plethoric. De Haen Rat. Med. V. iii. C. 12. Num praestat, si crebrae sunt dejectiones aquam prope gelidam per inferiora immittere?

igitur vomitus aut dejectionis intervalla longiora jam facta ſunt ; quodque per inferiora excernitur ex toto nigrum, et perquam foetidum eſt, medicamenta leniter alvum purgantia veniunt utenda. Solet enim ſanguis, prae tenacitate ſua in anfractibus inteſtinorum remoratus, cito putreſcere, eoque nauſeam movere, et debilitatem jam nimiam adaugere : nec inficior, etſi credam, pulſum citatiorem exinanitionis magna ex parte effectum eſſe, haerentem intus colluviem, febri quae in hoc ſtatu plerumque adeſſe fertur, fomitem praebere. Quare danda opera eſt ut egeratur, corrigatur. Kaempfius enemata mollientia ſummopere laudat: et haec quidem videntur commodiſſima, donec fluxus pauliſper remittat, et ſtomachus conſiſtat. Cum vero ſordes, quibus, et ventriculus, et inteſtina gravantur, nauſeae perſtantis cauſa eſſe poſſint, haud ſcio an recte per os maturius ſumantur medicamenta, quae alvum paulo validius perpurgant. Id ſaltem conſtat, quod infuſ. tamarind. ol. ricin. rhaeum, vel etiam rhaeum cum calomel. commiſtum, maturius praeſcripta fuerunt, nec inde ſemper deterius malum. Sed haec et his ſimilia ſine magno aegri incommodo paululum differri poſſunt: ſi aſſidue miniſtrentur potiones ſubacidae, quae putredini obſiſtant, et excretiones per quas eluatur promoveant ; et ſimul alvum leniter irritantia, neque tamen mole ſua diſtendentia, ex inferiore parte iteratis vicibus infundantur. Poſtea vero quam induciae longiores impetratae fuerint, tum demum catharticis ſupra poſitis locus eſt. An alumini quoque ? Commodum tulit non mediocre in quodam caſu vomitus cruenti a vulnere exorti * ; et in primis remediis id propoſuiſſem, ni ſubeſſet exinde metus, quod alvo movendae aptum eſt. Sed ob hanc ipſam cauſam, inclinato malo, maxime idoneum fore crederem.

III. *Vires reſtituere et recidivae occurrere.* Convaleſcentis jam aegri vires cibus facilis, et ſtomacho non alienus, commode reſiciet. Ut ſaepius autem cibo utendum, ſic exiguo eſt. Ad idem proficit vinum auſterum, dilutum ; modo id modice aſſumatur, nec prohibeat febris. Cortice Peruv. quoque ad aliquod tempus

* Mem. de l'Acad. de Chirurg. Ed. 1743, T. I. p. 592.

tempus postulant ventriculi atque totius corporis labefactatae vires. Sed aegris, nec senio confectis, neque in hydropem propendentibus, medicinae huic roboranti leviter brevique tantum insistendum est. Renascetur enim malum, nisi plenitudo avertatur. Quod ut fiat, praesidia quaedam, tum a praedictis, tum inter se diversa erunt proponenda. Omnibus quidem cavendum est a calore nimio, ebrietate, motu corporis animique vehementiore, emeticis, et catharticis fortioribus: quotiescunque autem alvus rarius quam ex consuetudine fertur, aliquo tormina non ciente medicamento leniter citanda est. Caeterum, quo melius plenitudini occurratur, tenenda est distinctio, quae, veluti *specifica*, superius est proposita. Ubi nullus tumor, aut visceribus inusta labes discerni potest, auxilia simpliciora, et haec a regimine victuque maxime petita, prosunt. Qualia sunt exercitatio modica, sed assidua; victus tenuis, et, uno verbo, ea cuncta praesidia, quae, docente ill. Culleno, ad plenitudinem arcendam et minuendam conferunt (L. c. § DCCLXXXIII. et seq.) Plurimum enim a congesto in venis sanguine melaena nascitur, ut alias dixi: ac si nulla fuerit arteriarum, aut venarum, praeterquam portae ramorum, plenitudo; tamen minuendo totum sanguinem, congestionis in his occasio praeripietur. Solennes quondam excretiones, si harum suppressionem in causa fuisse visum est, restaurandae; aut, ubi id fieri non licet, instituta nova, quam maxime potest, compensari debent. Et haemorrhois praecipue, si familiaris ante fuerat, enixe, sed caute, danda opera est, ut resuscitetur. Desiderantur quidem quae id opus commode tutoque praestent. Licet autem experiri quid valeant vapores aquae fervidae, et hirudines admotae: eodemque conferre potest lenis, at frequens, equitatio; neque nocebunt forsitan gummi foetida, modice subinde data, si corpus non calefaciunt. Sed haec, ut omnia, diffidenter dicta sunt. Quod si tumor in hypochondriis restiterit, quaeri potest, numquid aliud remediorum genus, quo is discutiatur, recte adhibendum sit? Ita enim putare videntur, qui de *infarctu* scriptitant. Equidem nihil dubito, quin melaena aliquando, et ab aliquo indurato viscere quo prius scriptum modo oriunda sit, et propterea maxime lethalis

fuerit,

fuerit, quod id vitium penitus insedit, curationem non recipiens. Praeterquam vero quod nulla hactenus, quantum novi, remedia in hunc finem satis idonea proposita fuere, talium tumorum natura, et in efficienda melaena vis minus cognita est, quam ut multa de hac re proferre audeam. Apud exteros quidem *ecphracticorum*, *attenuantium*, *resolventium*, nomine decantantur, solan. dulcamar. stipites, leontod. tarax. aliaeque huic affines plantae succum lacteum subamarum ferentes; quae omnes vix pluris quam laudatissima olim *splenica*, tamariscus, capparis, et "urenda filix," nostratibus aestimantur. Quatenus autem aut levem tonicam, aut aperientem habeant facultatem, satis tuta sunt; et cicutae forsitan, vel et certius toxicis non ita pridem celebratis anteferenda: haec enim venenato suo stimulo cum aliis turbis et incommodis, interdum haemorrhagias excitant; id quod ab experimentis solertissimi Greding scire facile est *. Igitur mitissimis, si ullis, utendum est. Mallem equidem ante omnia crystall. tartar. vel aliquod sal medium subinde dare, quo alvus cita reddatur: nam hujusmodi medicamina vice resolventis funguntur, et nunquam non sunt utilia. Interea juvabit, aut regionem quae tumet assidue fricare, aut, si dolor id prohibet, epithema aliquod discutiens superimponere—Sed, ut vela contraham: Haec proposui, ne quid ad consilium explendum, reditumque mali tam formidolosi prohibendum deesse videretur; non quod existimem valde efficacia esse; sed quia potiora non suppetunt. Et lubens fateor, tum in hoc, tum in aliis hujus chartulae, cito periturae, capitulis nonnulla esse dicta, quae aut sola conjectura, aut, quod eodem redit, auctoritate non gravissima nituntur: nec ultra res ipsa, quantum video, progredi sinit. Si quis autem certiora doceat, ac de errore me deducat, ei maximam gratiam sum habiturus.

* Ludwig Adversar. passim.

F I N I S.